

Sibelius-museon viisikielisiä kanteleita

SM197

Pituus: 595 mm

Leveys: 110 mm

Korkeus: 65 mm

Historia

Kantele on saatu Sibelius-museoon lahjoituksena vuonna 1952. Valmistaja on Armas J. Koivisto. Kantele kuuluu mitä ilmeisimmin samaan sarjaan kuin ne 70 kpl, jotka Koivisto valmisti Musiikki Fazerille muistoesinemyyntiin Helsin-

gissä järjestettyjen vuoden 1952 kesäolympialaisten johdosta. Vastaava yksilö löytyy myös Kaustiselta Suomen kansansoitinmuseosta esi-
nenumerolla tay003.

Armas Jaakko Koivisto (1885–1966) syntyi Kuopiossa, valmistui Helsingin Puuseppäkoulussa ja työskenteli yli 40 vuoden ajan työnjohtajana useissa eri yrityksissä mm. Helsingissä, Sortavalassa, Jyväskylän seudulla ja Heinolassa. Hän oli taidoistaan tunnettu kanteleenrakentaja, joka rakensi ja kehittäi runsaasti erilaisia pien- ja suurkanteleita sekä omien mallien mu-

kaan että yhteistyössä muiden kanteleenrakentajien kanssa. Pelkästään Paul Salmiselle hänen tiedetään valmistaneen yli kaksisataa soitinta. Koiviston tiedetään myös rakentaneen koneistokanteleiden kaikukoppia Sulo Huotarille. Eläkkeelle jäätyään Koivisto alkoi tehdä kanteleita Heinolan Lusin kylään rakentamassaan verstaassa. Siellä valmistuivat myös nämä olympiakesää varten tehdyt viisikieliset. (Ks. Anna-Liisa Tenhusen artikkelit kirjassa KANTELE s. 173, 197, 199–201, 209–210, 282–283, 288. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimintuksia 1225, toim. Risto Blomster, 2010.)

Rakennuspaikkakunta Heinola.

Rakennustiedot

Osista rakennettu, puutappinen viisikielinen. Havupuuta (–Kaustisen soitinmuseon vastavan kanteleen esinetietojen mukaan ponsi, viritystappisivu ja viritystapit ovat mäntyä, muut osat saksankuusta). Lyhyen sivun pituus n. 390 mm; viritystappisivun pituus n. 225 mm; peräsivun pituus n. 45 mm. Kopan korkeus ponsipäässä n. 45 mm (–suurin korkeus, 65 mm, mitattu ponnien päältä). Kopan korkeus lyhyen sivun ja viritystappisivun kulmalla n. 50 mm ja pitkällä sivulla kärkipäässä n. 52 mm. Pohjan mitat: lyhyt sivu n. 222 mm, viritystappisivu n. 190 mm, pitkä sivu n. 374 mm, peräsivu n. 55 mm. Pitkän sivun ja peräsivun kulma n. 100°; peräsivun ja lyhyen sivun kulma n. 95°; lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma n. 140°; viritystappisivun ja pitkän sivun kulma n. 25°. Viritystappipenkin korkeus n. 22 mm. Laitimmaisten viritystappien etäisyys n. 177 mm. Laitimmaisten kielten etäisyys vartaalla n. 40 mm. Vartaana suurikantainen, neliskanttinen rautanaula, jonka pituus n. 77 mm ja sivut n. 5,2 mm x 5,2 mm. Puisten viritystappien pituus n. 65 mm; kärjen halkaisija n. 6 mm. Teräskielten paksaus n. 0,38 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Erittäin hyväkuntoinen, taidokkaasti tehty, sulavalinjainen viisikielinen. Kantele on valmistettu useista osista, jotka on liimattu yhteen. Saumat ovat paikoitellen lähes huomaa-

mattomia. Erilliset osat ovat: pitkä sivu, lyhyt sivu, pohja, kansi, ponsi, viritystappisivu ja penkki, viritystapit.

Lyhyt sivu jatkuu kaventuen osaksi viritystappipenkkiä; sivun sauma on lähes ylimmän kielen viritystapin kohdalla. Samoin pitkä sivu jatkuu kaventuen kärjen kierukkaa kohti; sauma on kohdassa, jossa kärki alkaa kaartumaan kierukaksi.

Kanteleen kulmat ja reunat ovat pehmeästi pyöristettyjä, mikä myös lisää olemuksen sulavalinjaisuutta. Kansi on suurimmalta osaltaan puunvärinen (ks. alla), muut osat tummanruskeita. Lyhyellä ja pitkällä sivulla sekä pohjalevyssä väritys muuttuu liukuvärimäisesti vaahtuen osien keskustaa kohti.

Ponsi kaartuu loivasti alaspäin. Päältä päin katsottuna ponsi vartaan jälkeen ensin levenee hieman, mutta kaventuu sitten perää kohti. Ponsiosaan kuuluu myös vartaan alapuolinen ja ponnien korvakkeiden välinen osa; kansilevyn ja ponsiosan välinen sauma kulkee suorassa linjassa ponnien korvakkeiden edestä. Molemmilla sivuilla ponsiosa kuitenkin jatkuu vähän matkaa kansilevyn alla.

Kansilevy ulottuu sivujen päälle ja jatkuu myös viritystappipenkin ja kierukan päälle. Viritystappien edessä kansilevyyn on tehty viritystappisivun suuntainen koristeura, joka kääntyy lähempänä pitkää sivua 90° kulmassa. Päältä katsottuna kansilevy näin näyttää viisikulmaiselta ja näihin viiteen kulmaan on sijoitettu koristeellinen, pyramidinmuotoinen puunaula. Kansilevyn viisikulmainen osa on puunvärinen, mutta koristeuran jälkeen viritystappipenkin ja kierukan päälle jatkuva osa on muun kopan tavoin tummanruskea. Kannen keskellä on pyöreä ääniaukko. Kanteleen kärkiosan kierukan keskellä on (ripustus)reikä, jonka ympärillä kulkee myös koristeura.

Myös puiset viritystapit on muotoiltu kauniisti; lavan pohjasta katsoen tappi on kuusikulmio; timantti, jonka kärjet on leikattu tylpiksi. Kieli kulkee tapin läpi poratun reiän kautta.

Varras on neliskanttinen rautanaula ja kielisilmukat ovat vartaan alapuolella.

Kansilevyn ja ponsiosan sauma kulkee ponnien korvakkeiden edessä. Ponsi on sulavasti muotoiltu – se levenee ensin hieman vartaan jälkeen ja kapenee päätä kohti.

Ponsi kaartuu loivasti alaspäin. Ponsiosa jatkuu sivuilla vähän matkaa kansilevyn alla-kuvassa oikealla näkyy ponsiosan ja pitkän sivun sauma, alla lyhyen sivun sauma.

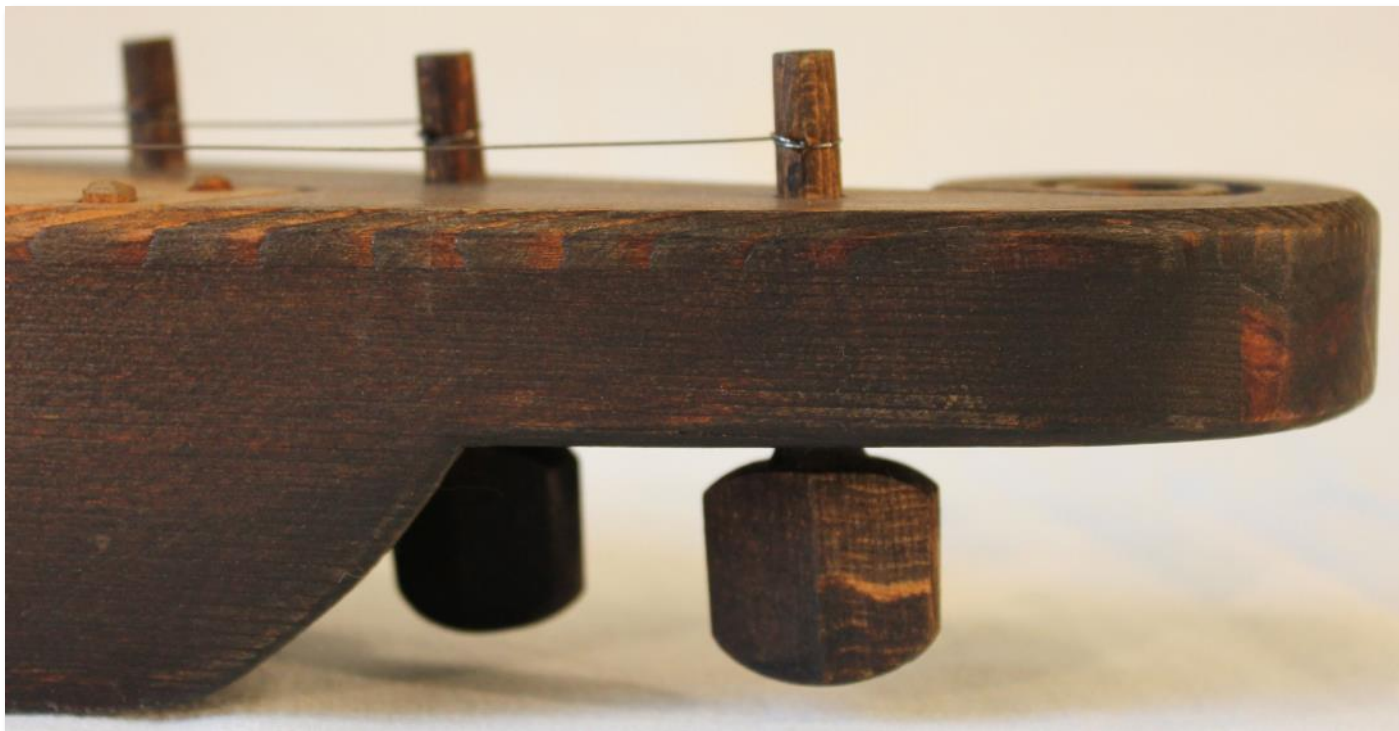
Sulavalinjaisen kanteleen kaikki reunat ovat pehmeästi pyöristettyjä.

Vartaana toimivan rautanaulan pitkän sivun päässä on suuri ja pyöreä naulan kanta. Lyhyellä sivulla vartaan pää on neliskanttinen ja jatkuu ponnin korvakkeen ulkopuolelle.

Lyhty sivu jatkuu viritystappipenkkiä myötäillen lähes korkeimman kielen viritystapin kohdalle.

Pitkäsivu jatkuu viritystappipenkkiä myötäillen lähelle kärkeä. Sen päällä kansilevy jatkuu kärkeen saakka.

Vasemmalla kaikukopan kärki, jossa myös näkyvät pitkän sivun, pohjan ja viritystappipenkin saumat.

Vasemmalla pohjalevyn ja ponsiosan sauma. Lyhyellä sivulla ponsiosassa on pieni lohkeama pohjan vieressä.

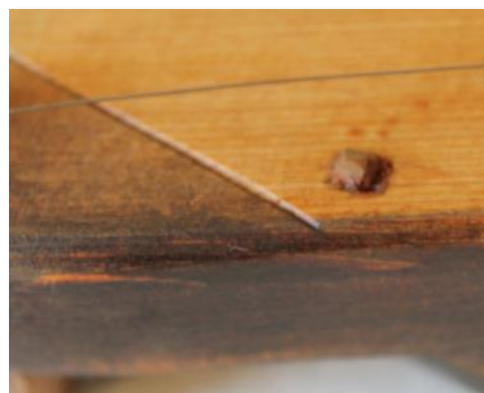
Kansilevy jatkuu viritystappipenkin ulkolaitaan saakka.

Viritystapit ovat kauniisti profiloituja. Kieli kulkee tapin läpi poratun reiän kautta.

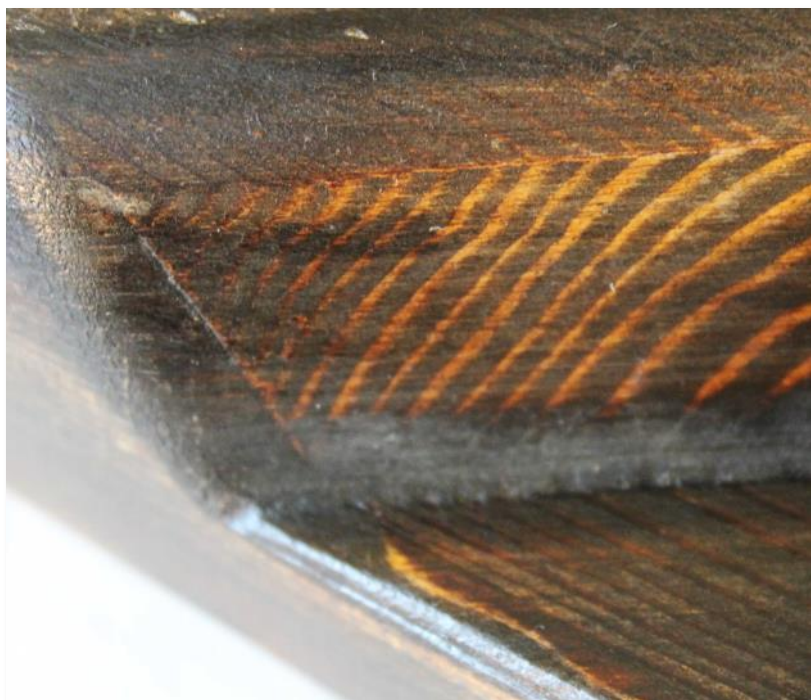

Kärjen kierukan keskellä on reikä ja sen ympärillä kulkee koristeura.

Kansilevy on jaettu viritystappien vieressä kulkevalla koristeuralla vaaleaan ja tummaan osaan. Vaalean osan viiteen kulmaan on sijoitettu koristeelliset puunaulat, mikä luo vaikutelman kansilevyn päättymisestä viritystappipenkkiin. Todellisuudessa kansilevy jatkuu viritystappipenkin ulkolaitaan saakka.

Ponsi alta.

*Yllä lyhyen sivun, viritystappipenkin ja pohjan saumat.
Vasemmalla lyhyen sivun ja viritystappipenkin sauma.*

Kuvia kopan sisältä:

Kärki.

Alla kahdessa kuvassa perän ja lyhyen sivun kulma. Peräsivussa näkyy oksan kohta.

Alla lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma.

Pitkän sivun ja perän kulma.

SM1997

Pituus: 526 mm

Leveys: 120 mm

Korkeus: 60 mm

Historia

Kantele on saatu Sibelius-museolle lahjoitukse-
na vuonna 2016. Kanteleen kanssa samaan lah-
joitukseen kuului mm. nuotteja ja lehtileikkei-
tä. Pitkän sivun sisäpuolelle kiinnitettyyn eti-
kettiin on musteella mitä ilmeisimmin valmis-
taja itse kirjoittanut: "Malli v:lta noin 1770.
Valmist. Antero Vornanen Varpakylä, Suojärvi.
Valmistettu 1935." Etiketin viereen on lyijyky-
nällä kirjoitettu: "Sain tämän 29.11.1935 Tur-
kuun. Vornanen [-?] itse toi ja soitteli tällä.

Ukko-Pekka oli saanut samallaisen." ("Ukko-
Pekka" viittaa presidentti P. E. Svinhufvudiin.)
Tämän tekstin vieressä on vielä kannen lähellä
lyijykynällä ilmeisesti rakentajan kirjoittama
teksti: "Kiel. paks. 0,28-0,35 [-?]". Vornanen oli
lahjoittanut tämän kanteleen perheystävälle,
Kerttu Kyrkille.

Korpiselän Ristisalmessa syntynyt Antero Vor-
nanen (1889–1937) oli kuuluisa kanteleenraken-
taja ja -soittaja, jonka elämänurasta löytyy
myös paljon tallennettua tietoa. Ehkä kattavin
yhteenvedo hänen elämästään ja musiikistaan
löytyy kirjasta "KIZAVIRZI karjalaisesta kan-
teleperinteestä 1900-luvun alussa". (Kastinen—
Nieminen—Tenhunen. Temps Oy, 2013.) Ko. kir-
jassa Anna-Liisa Tenhunen kirjoittaa mm. seu-
raavaa:

”...Antero Vornanen oli Filip ja Tatjana Vornasen yhdeksästä lapsesta neljänneksi nuorin. Hänestä tuli Vornasten suvun taitavin ja maineikkain kanteleensoittaja ja -rakentaja... isänsä neuvojen mukaan Antero Vornanen rakensi ensimmäisen 12-kielisen kanteleensa. Kiellet olivat vaskiset, ja kun myöhemmin saatiin teräskielet, kanteleesta tuli ”erittäin hyvä”. Soittoa hän opetteli isänsä ohjaamana ja sittemmin omin päin... Käytyään kansakoulun jälkeen kiertäviä veistokursseja Antero Vornanen pääsi Sortavalaan Eero Mäkisen ammattikouluun, josta valmistui käsityönopeuttajaksi...”

Vornanen työskenteli elämänsä aikana useilla eri paikkakunnilla (Soanlahti, Liperi, Lahti, Sortavala, Joensuu). Vuonna 1924 hän perusti puuverstaan ja korjauspajan Suojärven Varpakylään, jossa myös tämä Sibelius-museon viisikielinen on tehty.

Antero Vornasen kanteleenrakennustoiminnasta Suojärvellä Anna-Liisa Tenhunen kirjoittaa: ”... Suojärven verstaalta valmistui 28–32 -kielisiä kanteleita, ja 12-kielisiä ja etenkin 5-kielisiä kanteleita tehtiin lähes sarjatyönä. Vuoden 1937 alussa Santeri Hokkina kävi ”kannelseppoa haastattelemassa”, tuolloin näkyvillä oli 50 viisikielistä. Mallin oli tarkastanut ja hyväksynyt A. O. Väisänen...”

Sarjatuotannossa Vornasella oli tiettävästi kaksi mallia. Toinen oli pohjallinen, sydänääniäukolla, ja siitä on yksi kappale säilynyt sukulaisten hallussa. Sibelius-museon viisikielisen mallin Vornanen kopioi Haapavedellä sijainneen Rantosen talon 1700-luvun viisikielisestä, jonka Vornanen näki Antti Rantosella. Vornanen ja Rantonen esiintyivät A. O. Väisäsen kutsumina samoissa tilaisuuksissa 1930-luvulla, kuten Yleisillä laulu- ja soittojuhlilla Helsingissä vuonna 1931 ja Kalevalan Riemujuhlilla–myöskin Helsingissä– vuonna 1935.

”Kantele eläväksi” -julkaisussa Rauno Nieminen kirjoittaa Antero Vornasen viisikielismallista mm. seuraavaa: ”Vornasen kantele on rakennettu yhdestä hongan palasta ja siinä on koivuiset viritystapit. Soittimen kannessa pohjapuolella näkyy poran keskipiikin jättämiä jälkiä. Pohjapuolelle on porattu aluksi reikiä poralla suuremman puumäärän poistamiseksi ja työstöä on jatkettu veistoraudalla. Soitin on saanut ilmeisesti patinoitua luonnollises-

ti.” (Kantele eläväksi. Rauno Nieminen–Timo Väänänen–Meri-Anna Rossander. Nurmeksen museo, Kantele eläväksi -hanke, Nurmekes 2011.)

Antero Vornanen paitsi sovitti isältään oppimaan kantelesävelmiä myös sävelsi omaa musiikkia. Suora kopio Anna-Liisa Tenhuselta: ”... Musiikki oli Antero Vornaselle ’henki ja elämä’. Hänen poikansa Osmo Vornanen on kertonut isänsä soittaneen niin paljon, että sormenpäät eivät tahtoneet kestää ja hän kovetti niitä kuumaa silitysrautaa vasten. Kun ”luova henki” oli päällä, isä ei nähnyt eikä kuullut muuta kuin kanteleensa. Isä kirjoitti sävelmiä muistiin ja osasi nuotintaa niitä, mutta ne jäivät Suojärvelle...”.

Antero Vornanen teki useita esiintymismatkoja ja A. O. Väisäsen kanssa tehdyn yhteistyön myötä hänestä tuli varsin tunnettu ja arvostettu kanteleensoittaja. Vuonna 1930 hän esitti presidentinlinnassa presidentti Relanderille omistetun sävellyksensä. Vuoden 1931 Yleisillä laulu- ja soittojuhlilla Helsingissä hänen soittoaan oli kuuntelemassa presidentti Svinhufvud, jolle Vornanen myös omisti yhden sävellyksistään (ja lahjoitti viisikielisen, kuten alussa mainittiin). A. O. Väisänen tallensi Antero Vornasen soittoa fonografilieriöille. Lisäksi Vornasen sävelmiä tallennettiin Yleisradion pikalevyille vuonna 1935 ja vuonna 1936 Pohjois-Saksan radiolle sekä saksalaisen Fritz Bosen äänitteille (joista neljä on soitettu viisikieliselä). Suomen radiossa Antero Vornanen esiintyi usein vuosina 1930–1936.

Yleisradion pikalevyille tallennetuista Vornasen kantelesävelmistä kolme on julkaistu SKS:n ”Kantele, Folk Music from Finland” -CD:llä (SKSCD I) ja yksi Kansnmusiikki-instituutin julkaisemalla CD:llä ”Entiset etniset (KICD 29). Sibelius-museossa on kopio Vornasen pojan Yleisradiolta saamasta äänitallenteesta, joka sisältää Antero Vornasen soittamana sävelmät ”Karhunpeijaiset”, ”Kirkonkellot”, Karhunkaatoon lähtö” ja ”Kadrelä”. Vornasen sävelmiä löytyy myös nuotinnettuina edellä mainitusta KIZAVIRZI-kirjasta.

Rakennuspaikkakunta

Varpakylä, Suojärvi.

Rakennustiedot

Yhdestä puusta (ilmeisesti mäntyä), alta koverrettu, puutappinen viisikielinen. Lyhyen sivun pituus 390 mm; viritystappisivun pituus 175 mm, pitkän sivun pituus 526 mm; peräsivun pituus 52 mm. Kopan korkeus ponnen edessä 30 mm, pitkällä sivulla kärkipäässä 52 mm (– suurin korkeus, 60 mm, mitattu kärjestä). Kopan sivujen pituudet pohjasta mitattuina: lyhyt sivu 295 mm, peräsivu 60 mm, pitkäsivu 410 mm ja viritystappisivu 158 mm. Sivujen paksuudet pohjasta mitattuina: lyhyt sivu n. 7 mm, peräsivu n. 17 mm, pitkä sivu n. 6 mm ja viritystappisivu n. 14 mm. Pitkän sivun ja peräsivun kulma n. 95°; peräsivun ja lyhyen sivun kulma n. 95°; lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma n. 130°; viritystappisivun ja pitkän sivun kulma n. 40°. Lyhimmän kielen soiva pituus n. 325 mm; pisimmän kielen soiva pituus n. 419 mm. Laitimmaisten kielten etäisyys vartaalla n. 43 mm; laitimmaisten viritystappien etäisyys n. 139 mm. Teräskielet. Toiseksi lyhimmän kielen läpimitta noin 0,30 mm, muut noin 0,34 mm. Viritystappipenkin korkeus 21 mm. Viritystappien pituus n. 81–83 mm. Viritystappien lapaosan pituus n. 25 mm ja leveys n. 21 mm. Pyöreän rautavartaan läpimitta on noin 6,5 mm ja pituus noin 62 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Muotoilultaan teräväkulmainen. Kärjessä pyöreä, umpinainen kierukka, joka kääntyy hieman pitkältä sivulta lyhyen sivun suuntaan. Kopan korkeus nousee selvästi ponsipäästä kohti viritystappisivua. Pinta käsittelemätön ja patinoitunut.

Kuten Rauno Niemisen tutkimassa vastaavassa kanteleessa (ks. ed. sivu) myös tämän kannen alapinnassa näkyy poran keskipiikin jälkiä eli poraamalla on ensin poistettu suuri osa puuta.

Kannessa on kaksi pientä pyöreätä reikää suunnilleen pitkittäisen keskilinjan kohdalla; toinen lähempänä ponsipäätä ja toinen lähes keskellä. Reikien ympäryks on tummunut eli ne on ilmeisesti tehty polttamalla. Suurempi, murtunut oksankohdan reikä on kannen pitkällä sivulla hieman keskikohdasta kärjen suuntaan. Oksanreiän aiheuttama lohkeama jatkuu hieman myös pitkälle sivulle.

Ponsi ei ole erityisen pitkä ja se kaartuu melko voimakkaasti alaspäin. Ponnen kärjessä on pitkän sivun puolella L-kirjaimen muotoinen murtuma. Ponnen korvakkeisiin on kiinnitetty pyöreä metallivarras. Kielisilmukat ovat vartaan alapuolella. Kielisilmukoissa on useita kierroksia (noin 4) kielen ympäri. Ponnen päällä näkyvät puun vuosirenkaat vahvasti ja ponnen alapuolella, lähellä murtumaa, näkyy puun ydin. Ponnen alapuolta ei ole hiottu, vaan siellä näkyvät veistojäljet.

Kartiomaisesti alaspäin levenevät, puiset viritystapit ovat siististi veistettyjä; kärjen reunat on hieman pyörästetty ja lapaosa ohenee laitoihin. Viritystappien päissä kielet kulkevat tapin läpi poratun reiän kautta. Tapin ympärillä kielilankaa on noin kaksi kierrosta. Myös viritystappipenkin sivussa puun vuosirenkaat näkyvät vahvana kuviointina.

Alussa mainittujen sisäsivun tekstien lisäksi lyijykynäkirjoitusta on myös lyhyen sivun ulkopinnassa, mutta siitä on vaikea saada selvää. Teksti saattaa liittyä virityskorkeuteen; ensimmäinen kirjain on ”V...” ja lopussa lukee ehkä joko ”D-duuri” tai ”Des-duuri”. (Fritz Bosen vuonna 1936 tallentamissa Vornasen soittamissa viisikielissävelmissä kanteleen säveltäso oli korkeampi-äänitteen pyörimisnopeudesta riippuen sijoittuen jonnekin yksiviivaisen e:n ja fis-sävelen väliin.)

Koppa on selkeästi matalampi ponsipäästä kuin viritystappisivulta.

Ponnen kärjessä, pitkän sivun puolella, on L-kirjaimen muotoinen murtuma. Ponnen päällä näkyvät puun vuosirenkaat voimakkaana kuviointina ja alapuolella näkyy puun ydin.

Ponnen alapuolta ei ole hiottu, vaan siinä näkyvät veistäjäljet kauniisti.

Ponsipäässä kielet on kiinnitetty pyöreään rautavartaaseen, jonka päät eivät jatku sivujen ulkopuolelle.

Myös viritystappipenkin sivussa näkyvät puun vuosilustot voimakkaana kuviointina.

Viritystapit levenevät kartiomaisesti päästä kohti tapin lapaa.

Kieli kulkee viritystappiin poratun reiän läpi ja kiertyy noin kaksi kierrosta tappin ympärille.

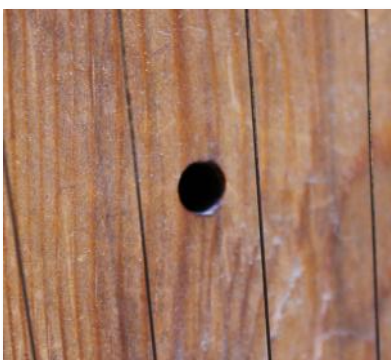
Tappien päät ja lapaosat on veistetty taittavasti. Lapaosa kapenee reunoja kohti.

Sisäpohjassa näkyy poran keskipiikin jälkiä.

Pitkän sivun oksanreikä.

Kannen pienet pyöreät reiät on ilmeisesti tehty polttamalla. Erityisesti kannen alapuolella reikien ympärillä näkyy mustat jäljet (kuva oikealla).

Sisäsivulla on rakentajan etiketti ja omistajan kirjoittamat tiedot kanteleen saamisesta. Lisäksi sivulle on lyijykynällä kirjoitettu kielipaksuudet.

Myös lyhyen sivun ulkopinnassa on lyijykynällä kirjoitettua tekstiä, mutta siitä on vaikea saada selvää.

Pituus 737 mm
Leveys 115 mm
Korkeus 70 mm

Historia

Soitin on Carlo Bergmanin tekemä yhdistelmäkopio Kansallismuseon kanteleista K731 ja KF2016. (Molemmat löytyvät suomenmuseonline.fi -sivustolta).

Sibelius-museossa on runsaasti Carlo Bergmanille kuuluneen kokoelman soittimia, joista osa on kanteleita. Tämä kantele on rakennettu vuonna 1966 ja ostettu museolle samana vuonna. Carlo Bergman valmistui Cremonan viulunrakennuskoulusta vuonna 1963. Myös hänen isänsä, Jukka Bergman, oli viulunrakentaja. Carlo Bergman rakensi viulujen lisäksi mm. barokkisoittimia, jouhikkoja ja kanteleita. Rakentamisen lisäksi hän oli erityisesti perehtynyt soittimien tieteelliseen konservointiin ja toimi konservaattorina paitsi Kansallismuseossa myös ulkomailla.

Tämän kopion mallina olleet kanteleet kuuluvat Kansallismuseon Kansatieteellisiin kokoelmiin. K731 on saatu lahjoituksena Kurkijoelta vuonna 1867. Kanteleen sivuun veistettyjen vuosilukujen, "1698" ja "1699", perusteella kanteletta on kutsuttu Suomen vanhimmaksi museokanteleeksi. Bergman on käyttänyt tämän kanteleen koppaa oman kopionsa mallina.

Kannen mallina näyttäisi puolestaan olleen KF2016. Kyseinen viisikielinen on Heinävedeltä ja saatu lahjoituksena Kansatieteellisiin kokoelmiin vuonna 1914. Kangaslammilla rakennettiin 1960-luvun lopulta lähtien kyseisen heinävetisen kanteleen kopioita ja Carlo Bergmanin tiedetään olleen Oiva Heikkilän ohella kangaslammilaisille kanteleenrakennuksen ohjaajana. Katso Rauno Niemisen artikkeli Kantelelehdessä 26.2.2010: <http://www.kantele.net/vainamoisen-kanteleita-kangaslammilta/3137>.

Kyseisessä artikkelissa Rauno Nieminen kertoo myös Museovirastossa 1950-luvulla työskennelleestä Alfred Kolehmaisesta, joka teki tästä Heinäveden kanteleesta rakennuspiirrustukset ja -ohjeet Kotiteollisuusyhdistykselle 1950-

luvun puolivälissä. Kolehmaisena rakennusperiaatteiden mukaan alkuperäistä valmistustapaa pitäisi kunnioittaa ja työn jäljen pitäisi näkyä. Tämä on havaittavissa Bergmanin koptioissa siten, että veistojäljet on jätetty näkyviin. Pintakäsittely ei kuitenkaan ole Bergmanilla ollut Kolehmaisena suositusten mukainen savustaminen, vaan nämä Bergmanin tekemät koptiot SM390 ja SM395) on värjätty mustiksi.

Vuoden 1975 Kansanmusiikki -lehden numerossa 3 Heikki Laitinen kirjoittaa Carlo Bergmanista mm. näin: ”Carlo Bergman on kiinnostunut vanhimmista suomalaisista kansansoittimista, koverretusta kanteleesta ja erityisesti jouhikosta eli jouhikanteleesta. Hän on tutkinut vanhimpien säilyneiden soittimien rakennetta, rakennusaineita, kielimateriaalia jne. ja on kiinnostunut tietämään, minkälaisella niillä soittaminen on kerran kuulostanut, minkälainen soittimen ääni on jonakin tiettyinä aikana soittajia ja kuulijoita miellyttänyt, minkälaisilla muutoksilla on äänen laatuun yritetty vaikuttaa ja miksi. Bergman on rakentanut useita museosoittimien mukaisia uusia soittimia soittamista varten, sekä jouhikkoja että koverrettuja kanteleita. Viime aikoina hän on alkanut näiden kokeilujensa perusteella parantaa näiden soittimien malleja. Hän on säilyttänyt soittimien olennaiset rakennepiirteet, mutta saanut äänen nykypäivää varten käyttökelpoisemmaksi. Nämä uudet soittimet eivät ole enää museoesineitä, eivätkä niiden koptioita, vaan ne on tarkoitettu monipuolisesti käytettäväksi tämän päivän musiikissa.”

Carlo Bergmanin vuonna 1975 valmistama kuuksikielinen sähkökantele kuuluu Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osaston kokoelmaan. Samassa kokoelmassa on myös tätä Sibelius-museon mallia SM390 vastaava toinen koptio (kuvat alla):

Rakennuspaikkakunta ilm. Helsinki

Rakennustiedot

Päältä koverrettu, veistetty puutappinen viisi-kielinen. Koppa lehtipuuta (leppä tai haapa?), kansi kuusta. Sekä koppa että kansi on värjätty läpikuultavan mustaksi. Kielet vaskilankaa (mahd. messinkiä)-kaikkien läpimitta 0,75 mm. Pitkän sivun ja peräsivun kulma n. 90°; peräsivun ja lyhyen sivun kulma n. 95°; lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma n. 150°; viritystappisivun ja pitkän sivun kulma n. 25°. Laitimmaisten kielten etäisyys ponsipäässä n. 35 mm. Laitimmaisten viritystappien etäisyys n. 190 mm. Kannen paksuus noin 3–4 mm. Kansi kiinnitetty puunauloilla ja tuohivanteella. Ponnin edessä kopan korkeus n. 45 mm. Kopan suurin korkeus, 70 mm, on mitattu lyhyellä sivulla pohjasta viritystappipenkin päälle. Viritystappisivun pituus n. 270 mm. Peräsivun pituus pohjareunassa n. 65 mm, ponnin päästä n. 55 mm. Pitkän sivun pituus pohjareunassa n. 470 mm, ponnin alta viritystappipenkkiin n. 515 mm. Lyhyen sivun pituus ponnin reunasta n. 490 mm, ponnin alta viritystappipenkkiin n. 310 mm. Puisten viritystappien pituus n. 87 mm. Vartaana pyöreä rauta; paksuus n. 6,6 mm ja pituus n. 68 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Koppa kaartuu sivusta katsottuna perää kohden mennessä ylöspäin siten, että peräsivu nousee ilmaan. Myös sivujen perän puoleinen pääty on erikoisen muotoinen kaartuen hie-man sisään päin; ponnin alle muodostuu siis pitkältä sivulta katsottuna voimakas J-kirjaimen muotoinen kaari.

Kansilevyä ei ole upotettu koppaan, vaan se jatkuu sivujen päälle (kuten kanteleessa KF2016). Kannen reuna kulkee suoraviivaisesti ponnin korvakkeiden editse ja viritystappipenkin editse. Viritystappisivulla kansi on kiinnitetty neljällä puunaulalla. Lähempänä ponsipäätä kannen kiinnittämiseen on käytetty myös tuohivannetta (kanteleessa KF2016 on kaksi tuohivannetta), jonka päät on lomitettu siististi yhteen kopan alla. Ääniaukkona on kaksi ulkosivuultaan toisiinsa nähden peilikuvana sijoittuvaa kaartaa, joiden päät ovat palloomaiset.

Viritystappien erikoinen muoto näyttäisi ole-

van Kurkijoki-kanteleesta (K731). Muoto on mahdollisesti edellyttänyt viritysavaimen käyttämistä. Lapaosa kapenee voimakkaasti päätä kohti. Lavan paksuin kohta (n. 12x18 mm) on terävän kulmikas. Paksuimmasta kohdasta lavan päähän on tapista riippuen noin 22–28 mm.

Viritystappipenkki ei ole aivan suora, vaan sirtytappisivulta katsottuna kärki laskee hieman alaspäin.

Viritystappien kärkiin on tehty halkio, johon kieli kiinnitetään. Kielikiirroksia on tapin ympärillä noin kaksi. Ponsipäässä on kielien kiinnittämiseen pyöreä rautavarras. Vartaan pitkällä sivulla on pyöreä kanta (hieman ruosteessa) ja lyhyellä sivulla vartaan poikki leikkattu pää jää hieman ponnin korvakkeessa olevan reiän sisäpuolelle. Kielisilmukat on erikoisesti punottu suoraan vartaan ympärille. Ponnin korvakkeet ovat melko paksut, joten kielet ovat ponsipäässä varsin lähellä toisiaan.

Koppaan on Kurkijoki-kanteleen mallin mukaan tehty koristeellisia lovilleikkauksia, piste-mäisiä koloja ja vuosiluvut 1698 (lyhyen sivun ponsipäässä) ja 1699 (viritystappipenkissä lyhyen sivun puolella). Pitkälle sivulle on veistetty eläimen kuva (ilm. kettu).

Kanteleen kärki on erilainen kuin alkuperäisessä; Kansallismuseon kanteleessa K731 murtunut kärki on uusittu ja se on tylppä, kun taas kanteleen KF2016 kärjessä on kierukka, kuten tässä Bergmanin kopiassa. Kansallismuseon kanteleesta poiketen tässä kierukassa ei kuitenkaan ole reikää ja sen päälle on veistetty koristeurat.

Kanteleen sisäpohjaan on kirjoitettu valmistusvuosi, rakentajan nimi ja valmistusmaa italiaksi: "Fatto 1966, Carl Bergman, Finlandese" (-kantele on rakennettu kolme vuotta Cremonan viulunrakennuskoulusta valmistumisen jälkeen).

Pohjan muoto on hieman kupera siten, että peräsivu nousee ylöspäin. Lisäksi sivut kaartuvat peräpäässä hieman sisäänpäin ja ponnin alle muodostuu J-kirjaimen muotoinen kaari. Veistojäljet ovat näkyvissä kauttaaltaan.

Rautavartaassa on pitkän sivun puolella pyöreä kanta. Lyhyellä sivulla vartaan katkaistu pää jää hieman ponnin korvakkeessa olevan reiän sisään.

Kopassa on runsaasti veistettyjä koristeita kuten alkuperäisessä Kurkijoki-kanteleessa; lovilleikkauksia, pistemäisiä koloja, kaksi vuosilukua, koristeuria.

Viritystappipenkki kääntyy hieman alaspäin kärjen suuntaan.

Kielisilmukka on poikkeuksellisesti tehty vartaan ympärille-yleensä ennen kiinnitystä tehty kielisilmukka sijoitetaan vartaan alapuolelle (ks. esim. tämän tiedoston s. 3).

Ponnen korvakkeet ovat melko paksut, joten kielet sijoituvat vartaalla kapealle alueelle. Tästä johtuen laitimaiset kielet ovat kannen päällä varsin kaukana kanteleen laidoista.

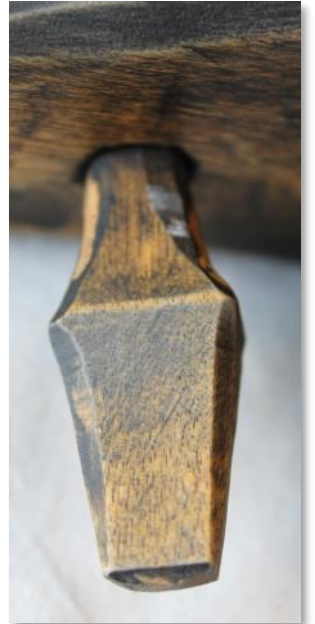
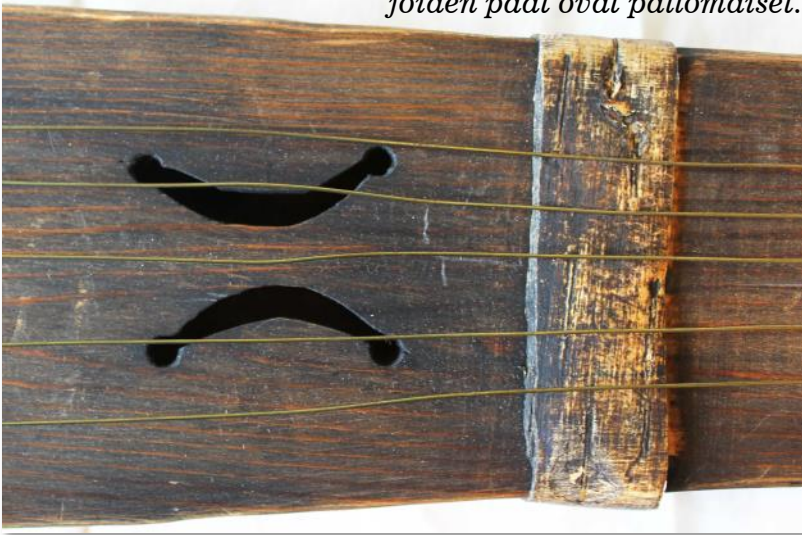
Kurkijokikanteleen kärki on tylppä (tosin murtumisen jälkeen uudelleen rakennettu), mutta tässä kopiassa on kärjessä kierukka, jonka päälle on veistetty koristeura.

Pitkälle sivulle on veistetty kettu.

Ääniaukkona on kaksi vastakkain sijoittuvaa kaarta, joiden päät ovat pallomaiset.

Viritystappien lapaosa kapenee ja ohenee alaspäin. Tällaisen tapin vääntämiseen tarvitaan luultavasti jonkinlainen viritysavain.

Viritystappien pää on halkaistu. Kieli kulkee halkeaman kautta ja kielen pää on taivutettu tapin ulkoreunaa vasten.

Kansi on kiinnitetty ponsipäässä tuohivanteella ja viritystappisivulla neljällä puunaulalla.

Kanteleen sisäpohjaan on kirjoitettu: "Fatto 1966 Carl Bergman Finlandese".

SM395

Pituus 620 mm
Leveys 105 mm
Korkeus 60 mm

Historia

Myös tämä on Carlo Bergmanin valmistama kopio ja on ostettu Sibelius-museolle vuonna 1966. Alkuperäinen malli kuuluu Tampereen yliopiston kansanperinteenlaitoksen kokoelmiin ja on sijoitettu Kaustiselle Suomen kansansoitinmuseoon (tay229). Kantele on alkuaan Armas Otto Väisäsen keräysmatkojen soitinhankintoja: "savupirtin kantele Pohjois-Pohjanmaalta". Tampereen yliopiston kansanperinteen laitos lunasti soittimen Väisäsen perikunnalta vuonna 1971.

Alkuperäinen kantele on H. Roposen valmistama vuonna 1893. Esinekortin tay229 tiedoissa lukee: "Kanteleen lyhyellä sivulla on teksti: syysk 10 p 1893 ja lisäksi vuosiluku 1894. Pitkällä sivulla on epäselvä teksti ja kirjaimet HR. Kanteleen pohjassa on epäselvää kirjoitusta. Kannessa on teksti: 18 10/9 93 H Roponen."

Tampereen yliopiston vanhan esinekortin mukaan kanteleessa on alun perin ollut suonikielet, joiden tilalle on jossain vaiheessa vaihdettu metallikielet. Rauno Nieminen epäilee suonikielten oikeellisuutta; ennemminkin kyseessä ovat luultavasti olleet suolikielet. Kanteleen viritystapeista kolme on uusittu, soitin on alta koverrettu, ja savupirtin savun mustuttama. Bergmanin kopio ei täysin vastaa alkuperäistä.

Myös Rauno Nieminen on valmistanut useamman kopion Roposen kanteleesta tay229. Vasemmalla Rauno Niemisen Arja Kastiselle valmistama kopio..

Rakennustiedot

Alta koverrettu, pohjaton, puutappinen, mustaksi värjätty viisikielinen. Alussa ilmoitettu korkein korkeus (60 mm) on mitattu ponnin päältä. Kopan korkeus lyhyen sivun ja viritystappisivun kulmalla on 53 mm ja lyhyellä sivulla ponnin edessä 44 mm. Viritystappipenkin korkeus 20 mm. Pohjareunasta mitattuna sivujen pituudet: pitkä sivu 450 mm, peräsivu 65mm, viritystappisivu n. 200 mm, lyhyt sivu n. 295 mm. Lyhyt sivun viritystappipenkin päästä ponnin päähän 450 mm. Pitkän sivun ja peräsivun välinen kulma n. 90°; peräsivun ja lyhyen sivun välinen kulma n. 95°; lyhyen sivun ja viritystappisivun välinen kulma n. 145°; kärkikulma n. 30°. Laitimmaisten kielten etäisyys vartaalla n. 21 mm. Laitimmaisten viritystappien etäisyys 147 mm. Lyhimmän kielen soiva pituus n. 390 mm. Pisimmän kielen soiva pituus n. 510 mm. Mustat, punotut nylon-kielet. Pisimmän ja toiseksi pisimmän kielen paksuus n. 0,89 mm; muut kielet ϕ n. 0,61 mm. Rautavarras, joka paksuus n. 7 mm ja pituus n. 60 mm. Koppa varsin kevyt, jotain lehtipuuta (haapaa?).

Rakenteen erityispiirteitä

Edellisen kanteleen tapaan myös tässä veistojäljet on jätetty näkyviin. Kannessa on sydämenmuotoinen aukko lähempänä viritystappisivua ja kolme pientä pyöreätä reikää kolmiomuodostelmassa lähempänä ponsipäätä. Kanteleen kärki on terävä (eli siinä ei ole kierukkaa).

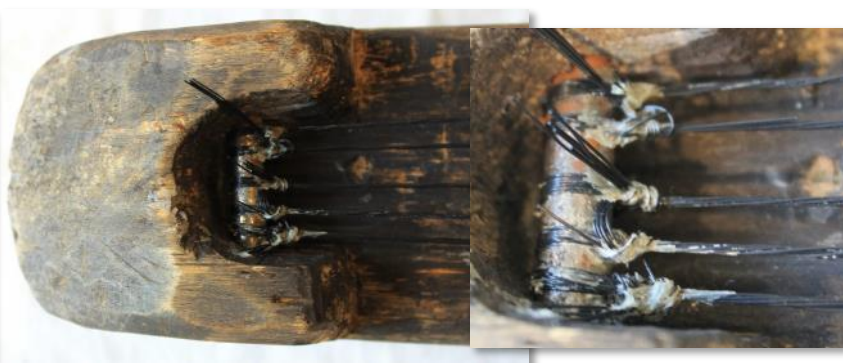
Viritystapit on halkaistu kärjestä ja kielet on kiinnitetty halkeamaan. Kielen pää jää kielikierrosten alle. Kiinnityksessä on käytetty myös jotain vaaleaa sideainetta (liimaa?). Ponsipäässä kielet on solmittu metallivartaan ympärille. Myös solmuihin on lisätty jotain vaaleaa sideainetta. Rauno Niemisen mukaan kielet on punottu mustasta nylon-langasta.

Ponnin korvakkeet ovat melko paksut, joten kielet ovat ponsipäässä varsin lähellä toisiaan ja kaukana kanteleen laidoista. Viritystappien muoto on samankaltainen kuin edellä esitellyssä Bergmanin kopiassa SM390. Alkuperäisessä kanteleessa (tay229) viritystappien lapa on pyöreä ja litteä (-helpommin viritettävä) ja ponsi on matalampi, päästä kulmikkaampi ja kaartuu enemmän alaspäin.

Yllä Suomen kansansoitinmuseon kuva kanteleen tay229 viritystappeista (kuva: Nea Uusitalo, Kansanmusiikki-instituutti). Bergmanin kopiassa viritystappien lapa on erilainen.

SM1767

Pituus 580 mm

Leveys 105 mm

Korkeus 65 mm

Historia

Kantele on saatu lahjoituksena museolle vuonna 2008 ja kuuluu Erik Bergmanin kokoelmaan. Kantele on mahdollisesti kopio Armas J. Koiviston kantelemallista, ns. Olympiakanteleesta—katso tämän julkaisun ensimmäinen sivu, kantele SM197. Tekijä ei tiedossa.

Rakennuspaikkakunta –ei tiedossa.

Rakennustiedot

Osista rakennettu (koppa ilm. mäntyä, kansi kuusta), puutappinen viisikielinen. Osat on kiinnitetty liimaamalla. Sivujen pituudet: ly-

hyt sivu 375 mm, pitkä sivu 580 mm, peräsivu (ponnen kärki) 45 mm, viritystappisivu 220 mm. Alussa ilmoitettu suurin korkeus (65 mm) on mitattu ponnin päältä. Kopan korkeus pitkällä sivulla ponnin edessä 46 mm ja kärjessä 51 mm. Kannen paksuus noin 4 mm. Viritystappipenkin korkeus 25 mm. Pitkän sivun ja peräsivun kulma n. 95°; peräsivun ja lyhyen sivun kulma n. 95°; lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma n. 145°; viritystappisivun ja pitkän sivun kulma n. 25°. Laitimmaisten kielten etäisyys ponsipäässä n. 42 mm. Laitimmaisten viritystappien etäisyys n. 176 mm. Lyhimmän kielen soiva pituus n. 295 mm. Pisimmän kielen soiva pituus n. 440 mm. Viritystappien pituus n. 73 mm, josta lapaosa n. 20 mm. Teräskielet; lyhin kieli \varnothing 0,35 mm, muut \varnothing 0,45 mm. Vartaana neliskanttinen rautanaula, paksuus n. 4,3 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Ei aivan yhtä sulavalinjainen kuin Koiviston rakentama SM197.

Ponnen muoto on samanlainen-päältä katsottuna korvakkeiden kohdalta ulospäin levenevä ja päätä kohden kapeneva-mutta se on hieman jyrkempi ja leveämpi.

Kantele on (viritystappeja lukuun ottamatta) kauttaaltaan värjätty punertavanruskeaksi. Kansilevy ulottuu sivujen päälle ja viritystappipenkin ulkosivuun saakka, kuten Koivistollakin.

Kannen pyramidinmuotoiset koristepuunaulat ovat huomiota herättävän kokoiset: 7 mm korkeat ja samoin läpimitta on kannen tasossa noin 7 mm. Kanteen on tehty viritystappien eteen vastaava koristeura kuin Koivistolla. Kärjessä on pyöreä kierukka, jonka keskellä on

reikä. Reiän ympärillä on koristeura.

Kannessa yksi pyöreä ääniaukko, jonka kehällä puu on siististi viistottu sisäänpäin.

Viritystappi on tehty kahdesta osasta; lähes kuutiomainen lapaosa on pyöreän varren ympärillä. Viritystappien pään läpi on porattu pieni reikä kielen kiinnittämistä varten.

Vartaana toimivan rautanaulan pää on katkaistu ja päättyy lyhyellä sivulla ponnen korvakkeen reunaan (vrt. Koivisto). Pitkällä sivulla on varrasnaulan pyöreä kanta. Kielisilmukat ovat vartaan alapuolella.

Lyhyt sivu jatkuu viritystappipenkin muotoa mukaillen sen ulkosivuun saakka ja pitkä sivu kärjen kierukkaan saakka. Muutoinkin rakenteosat vastaavat melko lailla Koiviston mallia.

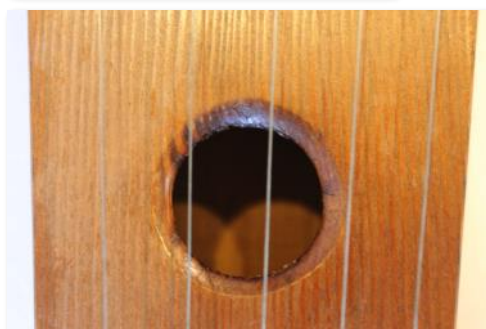
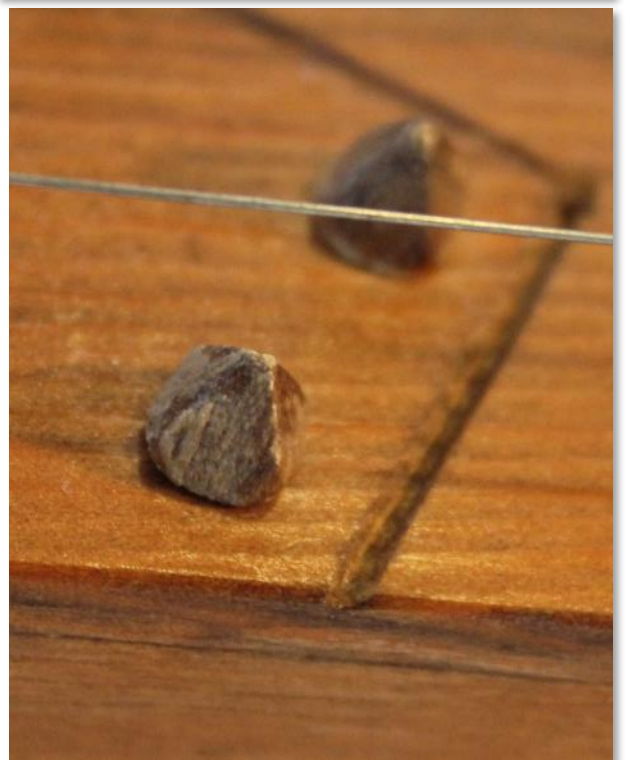
Kannessa on vastaavat koristeurat kuin Koivistolla (SM197), mutta kannen väritys ei muutu.

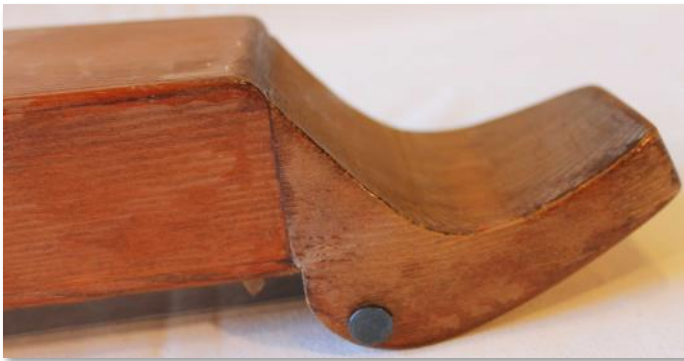
Ponsiosa ensin levenee (päältä katsottuna) korvakkeiden kohdalla ja sitten kapenee ponnen päätä kohti.

Vartaana on neliskanttinen rautanaula. Teräskielten silmukat sijoittuvat tavalliseen tapaan vartaan alapuolelle.

Kansilevyn pyramidinmuotoiset koristepuunaulat ovat huomattavan kokoiset.

Kannessa on yksi pyöreä ääniaukko, jonka kehällä puu on viistottu.

Kanteleen rakenneosat ovat vastaat kuin Koi-viston kanteleessa SM197.

Varrasnaulan toisessa päässä on pyöreä kanta, toinen pää on katkaistu ponnin korvakkeen ulkoreunan tasalle.

Kansilevy ja lyhyt sivu jatkuvat viritystappipenkin ulkoreunaan saakka.

Lähes kuution muotoisen viritystappin lapaosa on tehty erillisenä ja liimattu pyöreän varren ympärille.

Pitkä sivu jatkuu viritystappipenkin muotoa mukaillen kärjen kierreukseen saakka.

Kopan kärjessä näkyvät pitkän sivun, viritystappipenkin ja pohjan saumat.

Vasemmalla lyhyen sivun, viritystappipenkin ja pohjan saumat.

Kuvia kopan sisältä.

Kopan kärki, jossa näkyy kannen koristepuunaulan kärki.

Vasemmalla lyhyen sivun ja perän kulma.

Vasemmalla lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma.

Oikealla pitkän sivun ja perän kulma.

SM1476

Pituus 650 mm

Leveys 109 mm

Korkeus 70 mm

Historia

Kantele on ostettu museolle vuonna 2005. Myyjä oli hankkinut soittimen kirpputorilta Espoossa.

Kantele on valmistettu Landola-kitaratehtaassa mahdollisesti 1980-luvulla. Landola on Suomen vanhin ja suurin kitaramerkki. Ensimmäinen Landola-kitara valmistui Pietarsaareissa Munkers-yhtiön tuotteena vuonna 1946. Kitaroiden lisäksi yhtiö valmisti myös mandoliineja, mutta soittimien valmistus oli yhtiön tuotannossa alkuvaiheessa kuitenkin vain sivuosassa. Esim. vuonna 1950 tehdas valmisti 1700 kitaraa, 450 000 puusta metrinmittaa ja 15 600 polkupyöräntelinettä. Vuonna 1954 kitara- ja mandoliinivalmistus erkaantui yhtiön muista

toimialoista ja vienti ulkomaille vilkastui 1950-luvun lopulla.

Yhtiön rahoittajat laittoivat kitaratehtaan konkurssiin vuonna 1961, mutta kaksi tehtaan entistä työntekijää—Uno Sjöblom ja Nils Höglund—ostivat yrityksen ja perustivat Ab Landola Oy:n samana vuonna. Tämän jälkeen kitaroiden tuotantomäärät ja ulkomaan vienti kasvoivat voimakkaasti. Vuonna 1967 kitaroiden valmistus siirtyi uuteen teollisuushalliin Pietarsaaren maalaiskuntaan, nykyiseen Pedersören Sandsuddiin. Vuonna 1966–1967 tehtaasta valmistui päivittäin 140 kitaraa ja vuosituotantona 40 000 kitaraa, joista 85% myytiin ulkomaille.

Musiikki Fazer osti Landolan vuonna 1973 ja rakennutti toisen suuren teollisuushallin Pietarsaaren kitaratehtaan viereen vuonna 1975. Vuosituotanto kaksinkertaistettiin 80 000:een ja tässä vaiheessa sanotaan myös laadun tason ja Landola-kitaroiden maineen laskeneen. Aasialaisten kitaroiden tultua markkinoille 1970-

luvun lopulla myös myynti laski voimakkaasti. Vuonna 1983 Nils Höglund osti jälleen yrityksen itselleen. Tuotevalikoima laajeni myös lasten soittimiin ja mm. viisikielisiin kanteleisiin, joita ”Kantele kouluun” -projektin myötä tilattiin suomalaisiin kouluihin runsaasti. 1980-luvulla viisikielisiä kanteleita valmistettiin noin 500. Tämä kantele on siis ilmeisesti rakennettu 1980- tai 1990-luvulla.

Caj-Ola Höglundin aikana yhtiö paneutui laadun kehittämiseen ja vuonna 1989 alkoi tutkimus- ja kehitysprojekti Ikaalisten soitinrakennuskoulun ja Rauno Niemisen kanssa. Työ tuotti tulosta, mallisto uusiutui ja laatu parani. Vuonna 1995 tehdas ajautui kuitenkin konkurssiin. Yrityksessä työskennellyt Erkki Noromies osti Landolan ja jatkoi kitaroiden valmistusta yrityksensä Audiosal Oy:n nimissä. Vuonna 2007 yhtiö siirtyi Aksbej Oy Ab:n alaisuuteen, jonka toiminta päättyi vuonna 2010. Erkki Noromies jatkaa yksinään edelleen Landola-kitaroiden valmistamista. (landola.fi)

Katso tarkemmin:

- Nieminen, Rauno 1993: Landola 1942–1992 (Soitintutkimuskeskuksen julkaisuja)
- <https://www.tekniikkatalous.fi/tekniikka/suomalaisen-landola-kitaran-nousu-maailmanluokkaan-ja-tuho-tuotemerkkia-pitaa-hengissa-kitaratehtaan-viimeinen-omistaja-6736391>

Rakennuspaikkakunta Pietarsaari.

Rakennustiedot

Osista rakennettu, kitaran virityskoneistolla varustettu viisikielinen. Tummanruskeaksi värjättyä havupuuta. Kopan korkeus ponnien edessä 50 mm, viritystappisivun päässä 60 mm. Kansi ja pohja paksuudeltaan 3–4 mm. Sivujen pituudet: lyhyt sivu n. 430 mm (ponnen päätyreunaan–ponnen pään keskellä oleva ulkone-maa ei ole tässä mitassa mukana), viritystappisivu n. 215 mm, peräsivu n. 59 mm, pitkä sivu

n. 635 mm. Sivujen pituudet pohjassa: lyhyt sivu 290 mm, viritystappisivu 195 mm, peräsivu 65 mm, pitkä sivu 460 mm. Pitkän sivun ja peräsivun kulma 90°; peräsivun ja lyhyen sivun kulma 95°; lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma 145°; viritystappisivun ja pitkän sivun kulma 30°. Lyhimmän kielen soiva pituus n. 355 mm; pisimmän kielen soiva pituus n. 478 mm. Laitimmaisten kielten etäisyys ponsipäässä n. 35 mm. Laitimmaisten viritystappien etäisyys n. 152 mm. Viritystappipenkin korkeus 10 mm. Teräskielet, \varnothing 0,35 mm. Pyöreä metallivarras, paksuus n. 5 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Erittäin hyväkuntoinen. Metalliset viritystapit, jotka ovat osa kitaran virityskoneistoa. Vään-ninosat on kiinnitetty ruuveilla viritystappipenkin alapuolelle ja vääntimet tulevat viritystappisivun suuntaisesti ulospäin. Viritystappien varsi on kannen yläpuolella tiimalasin muotoinen, jolloin kielikierrokset tulevat kape-nevaan kohtaan. Kielen pää kulkee tapin päässä olevan reiän läpi. Ponsipäässä kielisilmukat ovat tavanomaiseen tapaan vartaan alapuolella. Kielet ovat vartaalla melko lähellä toisiaan, vaikka tilaa olisi leveämpään sijoitteluun.

Yksi pyöreä ääniaukko. Sisäpohjassa on leima, jonka ovaalinmuotoisen kehäyksen sisässä teksti: ”Landola since 1961”.

Kärjessä pyöreä kierukka, jonka keskellä reikä. Kansilevy jatkuu yhtenäisenä viritystappipenkin ulkosivuun saakka ja ponnien loven sisään.

Ponsi on loivasti alaspäin kaartuva. Ponnien päässä on aaltomainen muoto; ponnien päädyn keskiosa tulee aaltomaisesti sivuja ulommas.

Pituus 615 mm

Leveys 113 mm

Korkeus 69 mm

Historia

Kantele on Landola-kitaratehtaan valmistama ja ostettu museolle vuonna 2007. Katso Landolan tiedot edellisen kanteleen (SM1476, s. 29–30) kohdalta. Kantele on malliltaan hieman edellisestä poikkeava, joten tämä ei ole samaa tuotantoerää.

Rakennustiedot

Osista rakennettu, kitaran virituskoneistolla varustettu viisikielinen. Koppa havupuuta, osat kiinnitetty liimaamalla. Kopan korkeus ponnien edessä 49 mm, viritystappisivun päässä 56 mm. Kannen paksuus n. 4 mm, pohjan paksuus 3–4 mm. Sivujen pituudet: lyhyt sivu 445 mm, viritystappisivu 200 mm, pitkä sivu 610 mm, peräsivu 50 mm. Tylppä kärki 12 mm. Sivujen pituudet pohjasta: lyhyt sivu 285 mm, viritystappisivu 205 mm, pitkä sivu 460 mm, perä-

sivu 65 mm. Viritystappipenkin korkeus 18 mm. Pitkän sivun ja peräsivun kulma 90°; peräsivun ja lyhyen sivun kulma 95°; lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma 145°; viritystappisivun ja pitkän sivun kulma 30°. Pyöreä metallivarras: \varnothing 5 mm. Teräskielet: \varnothing 0,35 mm. Lyhimmän kielen soiva pituus 350 mm; pisimmän kielen soiva pituus 475 mm. Laitimmaisten kielten etäisyys ponsipäässä 50 mm. Laitimmaisten viritystappien etäisyys 152 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Koppa on mitoiltaan hieman pienempi kuin edellä esitelty tumma Landola-kantele. Myös malli on hieman erilainen; kärjessä ei ole kierukkaa, vaan se on tylppä ja ponnien pää on lähes suora, ei aaltomainen kuten edellisessä. Kannessa on viritystappien edessä lyhyeltä sivulta pitkälle sivulle ulottuva koristeura. Kansilevy ulottuu viritystappipenkin ulkoreunasta ponnien päähän saakka.

Viritystapit eivät ole muodoltaan tiimalasimaiset, vaan kielikierrokset sijoittuvat tasaiseen syvennykseen viritystapilla. Syvennyksessä on melko suuri tapin läpäisevä reikä, jonka kautta kielen pää kulkee.

Kannessa on pyöreä ääniaukko ja sisäpohjassa vastaava leima kuin edellä esitellyssä Landolan kanteleessa; ovaalinmuotoisen kehysten sisällä teksti "Landola since 1961".

SM1477

Pituus 685 mm

Leveys 98 mm

Korkeus 70 mm

Historia

Kantele on ostettu Sibelius-museoon vuonna 2005. Kanteletta käytetään museopedagogin käyttösoittimena ja se luultavasti tulee poistumaan esineluettelosta.

Kantele on ylitorniolaisen Pekka Lovikan tuotantoa. Pekka Lovikka on yksi Suomen tunnetuimmista nykyhetken kanteleenrakentajista (lovikka.com). Lovikka Ky aloitti toimintansa nimellä Ylitornion soitintuote vuonna 1983. Tuotannossa on kaikenkokoisia kanteleita viisikielisistä koneistokanteleisiin, akustisista puoliakustisiin ja sähkökanteleisiin. Tämä kantele on perinteinen viisikielismalli.

Rakennuspaikkakunta Ylitornio.

Rakennustiedot

Osista rakennettu, metallitappinen viisikielinen. Rakennusmateriaalina mänty; lakattu (puunvärinen), osat liimattu. Suurin korkeus (70 mm) mitattu ponnen päältä. Kopan korkeus ponnen edessä pitkällä sivulla 50 mm, kärkipäässä 57 mm. Sivujen pituudet: lyhyt sivu 460 mm, viritystappisivu 235 mm, pitkä sivu 685 mm, peräsivu 40 mm. Viritystappipenkin korkeus 23 mm. Lyhimmän kielen soiva pituus 368 mm; pisimmän kielen soiva pituus 531 mm. Laitimmaisten kielten etäisyys ponsipäässä n. 50 mm. Laitimmaisten viritystappien etäisyys n. 180 mm. Viritystappisivun ja peräsivun kulma n. 92,5°; peräsivun ja lyhyen sivun kulma n. 92,5°; lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma n. 155°; kärkikulma n. 20°. Teräskielet \varnothing 0,35 mm. Metallivarras \varnothing 5 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Kunto erinomainen. Kannessa yksi pyöreä ääniaukko. Sisäpohjassa Lovikan leima. Ponsi loivasti alaspäin kaartuva. Kannessa viritys-

tappien edessä lyhyeltä sivulta pitkälle sivulle ulottuva koristeura. Kansilevy ulottuu viritystappipenkin ulkoreunasta ponnin päähän saakka. Ponsipäässä kielisilmukat ovat vartaan alapuolella ja tiukasti painettu kiinni

vartaaseen (-äänen huojunta vähenee). Varras on leikattu päättymään ponnin korvakkeiden sisään. Pohjan kulmiin on liimattu neljä muovista (kumia?), läpinäkyvää, pyöreää, matalaa jalkaa.

